

მწყმესი

მე ვარ მწყმესი კეთილი: მწყმესმან კეთილმან სული თვისი დაქსდვის ცხოვართათვის. (იოან. 10—11).

ვპოვე ცხოვარი ჩემი წარწყმედელი. ესრეთ იყოს სიხარული ცათა შინა, ერთისათვის ცოდულისა. (ლუკ. 15—4).

მოკვდიოთ ჩემდა ყოველნი მამურალნი და ტვირთ-მიმინე და მე განგისვენოთქვენ. (მათ. 11—28).

№ 14

1883—1894

15—30 ივლისს.

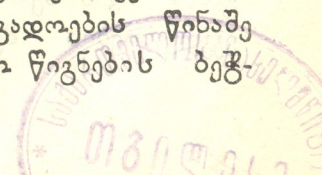
შინაარსი: კიდევ ჩვენი საღმრთო და საეკლესიო წიგნების ბეჭდვის შესახებ აღძრული კითხვისა გამო.—პედ-გოგიური შენიშვნები სამრევლო სკოლის მასწავლებელთა საუურადღებოდ.—მნიშვნელობა მოვალეობისა და სიყვარული ქრეშარიტებისადმი.—საისტორიო მასალა.—პასუხი ნ. ნიკოლაძის მოსარჩლეს ბ. დ. დევიძეს.—ახალი ამბები და შენიშვნე-ბი.—ლეონტი მუხომანის მიძინება (ლექსი).—საეკლესიო კითხვების განმარტება.—შეწირულობანი.—კალენდარული ცნობა.

კიდევ ჩვენი საღმრთო და საეკლესიო წიგნების ბეჭდვის შესახებ აღძრული კითხვისა გამო.

აგერ ორი-სამი წელიწადი ვადის, თითქმის, მას აქეთ, რაც კითხვა აღძრეს, რომ ჩვენი საეკლესიო წიგნების ბეჭდვა მოსკოვში გადატანილიყო. ამას ზოგიერთები იმ მოსაზრებით ურჩევდენ, რომ ჩვენი წიგნების ბეჭდვა, ვითომ, უფრო გაადვილდებოდა და წიგნებიც უფრო იათად დაიბეჭდებოდა. მეორე საბუთი ჩვენი საეკლესიო წიგნების ბეჭდვის გადატანისა მოსკოვში, ვითომც, ის იყო, ზოგიერთების აზრით, რომ მოსკოვის სტამბაში ის შეცდომე-ბი აღარ მოხდებოდა ჩვენს წიგნებში, რომე-ლიც, ვითომც, თფილისის სტამბებში ხდებ-

სოდნე. ამ კითხვის შესახებ არა ერთ-ჯერ გამოგვიტყვამს ჩვენ ჩვენი აზრი საქვეყნოდ და ვინც თვალუერს ადევნებდა ჩვენ სტატიებს, ის, დარწმუნებული ვართ, კარგად შეიტყობდა ამ საქმის გარემოებას.

საქართველოის სინოდალნი კანტორას დღეს განუზრახავს ოთხი საეკლესიო წიგნის დაბეჭდვა და ამიტომ ჰკრებს საჭიროცნობებს, თუ რამდენად დაუჯდება მასს ამ ოთხი წიგნის დაბეჭდვა. დასაბეჭდი წიგნებია შემდეგი: მარხვა-ნი, კონდაკი, ქმინი და ახალი აღაქმა. ვიდრემდის ამ წიგნების ბეჭდვას ჯერ კიდევ არ შესდგო-მიან, ვისწრაფთ, რომ რამდენიმე ჩვენი მოსაზრება გამოვსტყვათ საზოგადოების წინაშე ჩვენი საეკლესიო და საღმრთო წიგნების ბეჭ-

დვის გაიაფების და გაადვილების შესახებ. ვინაც ჩვენი ეკლესიების სიღარიბე იცის, დარწმუნებულნი ვართ, ის ყოველთვის ისურვებს, რომ საეკლესიო წიგნები, რაც შეიძლება, იაფად იბეჭდებოდეს. ამისათვის, ვგონებთ, ჩვენი მოსაზრება და რჩევა უადგილო არ იქნეს.

ცხადია, რომ დღეს ბევრად უფრო ნაკლებ ფასად დაიბეჭდება ჩვენი საეკლესიო წიგნები ჩვენშივე, ვიდრე მოსკოვში. ეს ადვილი წარმოსადგენია. 30-40 წლის განმავლობაში სტამბებში ბევრი ცვლილება მოხდა; ამ ცვლილებათა წყალობით წიგნების ბეჭდვის და ქაღალდის ფასმა დაიწია. ამათ გარდა არის კიდევ სხვა დონის ძეგა, რომლის წყალობით წიგნების ფასი კიდევ უფრო ძლიერ დაიწევს. რა დონის ძეგაა, რომელიც წიგნების ბეჭდვას აადვილებს? პირველი დონის ძეგა არის ის, რომ წითელი ფერის ასლების ბეჭდვა მოვსპოთ წიგნებში და სატიბიკონე სიტყვების ასლები ასლებითვე განვასხვავოთ. მოგეხსენებათ, რომ წინეთ ჩვენში საეკლესიო წიგნებს სულ შავი ფერით ბეჭდავდნ და შიგა ზე შიგ ტიბიკონის განსამარტებელი სიტყვების ასლები კი გნსხვავდებოდა მომცრო ასლებით. ამას ცხადათ ამტკიცებენ ჩვენს ეკლესიებში დამთენილი დღემდისინ და დღესაც სახმარი ძველი საეკლესიო წიგნები; კონდაკი, სადღესასწაულო შემოკლებული, დიდი კურთხევანი და სხვანი.

არ ვიცით, რისთვის შემოიღეს სინგურით ბეჭდვა სატიბიკონე სიტყვებისა შიგა და შიგ? ხშირად ხედავთ, რომ მთელ ორ გვერდზე ერთი ასო არის მარტო სინგურით დაბეჭდილი და სხვა სულ შავი ფერით. ზოგიერთები ამბობენ რომ სინგურით თუ არ არის წიგნში შიგა და შიგ სატიბიკონე სიტყვები დაბეჭდილი, რადაცა შნო არა აქვს წიგნებსაო; ამას გარდა წასაკითხავი სიტყვები თუ არ გაიჩნა სატიბიკონე სიტყვებისაგანაო, შეიძლება მკითხველი წასცდეს და ტიბიკონის განსამარტებელი სიტყვებიც წაიკითხოს. შნოს და სიღაზათის შესახებ თუ ვიტყვით, ჩვენ ვგონებთ, უკვეთესი იქნება, რომ ოქროთი იუოს მოვარაუბული წიგნ ს ასოები. მაგრამ ჩვენ აქ ურადდება უნდა მივაქციოთ ეკლესიების შეძლებას. რას აშავებდა, მაგა-

ლითებრ, ან რას აშავებს დღეს ის წიგნები, რომელნიც სინგურით არ არის ნაბეჭდი შიგა და შიგ, არამედ სინგურის მაგიერ მომცრო ასლებით გნსხვავდება საკითხავი არა წასაკითხავი—საგან? მკითხველი, რომელმანც წიგნის კითხვა და ტიბიკონი იცის, არასოდეს არ წაიკითხავს ეკლესიაში იმას, რომელიც წასაკითხი არ არის. რომელიც უვიცია კითხვაში, მისთვის ერთია, რომელი ასლებითაც უნდა იუოს დაბეჭდილი.

მოსკოვის სინოდის სტამბაში შიგა და შიგ საეკლესიო რუსული წიგნები სინგურით იბეჭდებოა, ამბობენ. მართალია, სლავანურ ენაზედ საეკლესიო წიგნები შიგა და შიგ სინგურით იბეჭდებიან, მაგრამ იქვე უველა წიგნები თითქმის შავი ფერითაც იბეჭდებიან და სინგურის მაგიერ ორ სხვა და სხვა ასოს ხმარობენ განარჩევად. შეძლებული ეკლესიები ძვირფას წიგნებს უიდეულობენ და შეუძლებელი კი იაფ ფასიანს. ამას გარდა მოსკოვის სინოდის სტამბაში დღეს მოპოებულა ისეთი საბეჭდავი მანქანა, რომ ერთსა და იმავე დროს ორი ფერით იბეჭდება წიგნები. მაგრამ ჩვენ მათი წახედვა არ გვარგებს, რადგან ამისთანა მანქანა თფილისში არ მოიპოვება და მისი მოპოვებაც ძვირად დაჯდება; ამას გარდა არც ერთ სტამბას არ მისცემს ხელს ისე მკირე რიცხვი ბეჭდოს წიგნებისა, როგორც ჩვენი საეკლესიო წიგნები იბეჭდება. ვგონებ 1860 წელშია დაბეჭდილი «თვენი» დღესასწაულებისა 850 ცალი და ოცდა თუთხმეტი წლის განმავლობაში გაუიდეულა რადაც ას ორმოცდაათი ცალი და ამდენი წიგნების დასაბეჭდი ფასი უსარგებლოდ არის გაჩერებული. ამისათვის საჭიროა, რომ სინგურის ნაცვლად ვინმაროთ ათი ნომრის ასო და ერთი ფერით იბეჭდებოდეს თუ უველა არა, ზოგიერთი საეკლესიო წიგნები მაინც, რომ ამით ჩვენი წიგნები გაიფუდეს. სინოდის სტამბას მეათე ნომერი ხუცური ასლებისა არ ჰქონდა და 60 წლებში არც არსად იმოვებოდა, მაგრამ დღეს, მადლობა დმერთს, ეს ასლები იმოვება და რიგია ვისარგებლოთ მით.

წიგნების სიიაფე ძლიერ დამოკიდებულია ქაღალდზედაც. ქაღალდი უნდა იუოს სქელი და მტკიცე და მის თეთრ ფერს მაგდენად უურად-

დებს არ უნდა ვაქცევდეთ. წინეთ ჩვენი წიგნები მოდურჯო და მოშავო სქელ ქადაღზედ იბეჭდებოდა. ამ ბოლო დროს კი ისეთ თხელ ქადაღზედ დაიწეს ბეჭდვა, რომ ხუთ ექვს წელს იქით ფურცლები იხევა და წიგნები ფურცდება. თეთრი ქადაღდიძვირია და არც იმდენად ბტკრცვა, როგორც მოშავო ქადაღდი. რიგია ამაზე უურადდება იქნეს მიქცეული.

საჭიროა უურადდება მიექცეს დასაბეჭდავი წიგნების რაოდენობას და მის დაკაზმას. დიდი ხანი არ არის, რაც ქამნი და კონდაკი დაიბეჭდა. ეხლა საჭირო შეიქნა ისევე მათი დაბეჭდვა. ჩვენ სრული დარწმუნებული ვართ, რომ ეს წიგნები დაბეჭდილიყო სამი ათასამდინ, დღეს მათი დაბეჭვა საჭირო აღარ შეიქნებოდა და მათი ფასიც ნახევარზედ უფრო ნაკლები იქნებოდა. მაგალითებრ სინოდის კანტორას დაუჯდა ქამნი სამ მანეთად, კონდაკი ორ მანეთად და ოთხ აბაზად.

წიგნების დაკაზმას, უდის გაკეთებასაც დიდი ანგარიში აქვს წიგნების სიიაფე-სიძვირეზედ. წიგნები შეიძლება ბევრი დაიბეჭდოს, მაგრამ დაკაზმით ხუთას-ხუთასის მეტი არ უნდა დაიკაზმოს. როდესაც დაკაზმული წიგნები გაიუიდება, შემდეგ კიდევ უნდა დაიკაზმოს ხუთასი და ისე შემდეგ. ამასთან ყოველთვის უნდა იყოს დაუკაზმავი წიგნებიც გასასუიდელი. ხშირად ბევრია მსურველი, თვითონ დააკაზმინოს წიგნი თავის სურვილისამებრ. ამ შემთხვევაში, თუ დაუკაზმავი წიგნები იქნება, არც მკიდველი და არც გამყიდველი წავებული ირ იქნება.

ათ თუთხმეტს წელს იქით გარგიუდაც რომ ჰქონდეს წიგნს, მაინც გაუეჭდება, თუ მშრად აღვიღას არ არის წიგნთა საწყობი და, რასაკვირველია, საზარალო იქნება დიდი ხნით გაკეთება უდისა მკიდველისა და გამყიდველისათვისაც. აიღეთ, მაგალითებრ, მოსკოვში დაბეჭდილის თვენის უდის ფასი. ეს ცოტა ფულის არ შეადგენს და ეს ფულები ხომ უსარგებლოდ არის აგერ ოცდახუთმეტი წელიწადი? ამ უდებში დანახარჯი ფულები დღემდისინ ერთი-ორად იქცეოდა და დღეს მათგან ერთი ფარა სარგებელიც არ არის; ვინ იცის, შეიძლება დღეს ამისთანა უდის გაკეთება უფრო იაფიც დაჯდებოდა.

აი ჩვენი მოსაზრება; არ ვგონებთ, რომ ეს ჩვენი მოსაზრება უსარგებლო და უადგილო დარჩეს, თუ საქმეს გარგად გამოვიკვლევთ.

დევ. დ. ლამაშიძე.

ჰელაგოგიური მნიშვნელები სამრევლო სკოლის მასწავლებელთა საუურადლებოდ.

დელა-ენა, მისი მნიშვნელობა, ზომები დელა-ენის სასწავლოდ პირველ დაწყებით საერო და სასულიერო სკოლებში.

(წერილი მერვე).

დასავლეთ ევროპის და რუსეთის ყველა გამოჩენილი ჰელაგოგები პირველ დაწყებით სკოლებს სხვა ნაირად დელა-ენის სკოლებს ეძახიან. დელა-ენაო, ამბობენ საპატიო ჰელაგოგები და მეცნიერები, არისო დელა-ბო'ი, სპირკველი, რომელზედაც უნდა იყოს დამყარებული, დამკვიდრებული სხვა საგნების შესწავლა. ერთი ჩვენი ნიჭიერი მწერალთაგანი სრულის სინამდელით ამბობს ქართველი დედის პირით: «მერწმუნე, რომა გამოცდილია, თუ სპირკველი დანგრეულია, მაშინ კედლების აშენებისთვის ყოველი შრომა დაკარგულია» — დიად, თუ დელა-ენა რიგინად არ ესმის ბავშს, ისე სხვა საგნების სწავლება არაოდეს ნაყოფიერი არ იქმნება. უშინსკი, რუსების შესანიშნავი ჰელაგოგი, ისე მტკიცედ და სამართლიანად ლაპარაკობს დელა-ენის მნიშვნელობის შესახებ ხალხისათვის, რომ აქ საჭიროდ მიმაჩნია მისი უტყუარი აზრი ამ საგანზე პირ დაპირ. გადმოვიღო. «დელა-ენაო, ამბობს უშინსკი, არის საუკეთესო ყვაილი ერის ცხოვრებისა, ისეთი დაუმტკნარი ყვაილი, რომელიც მულამ, შეუწყვეტლივ იფურჩქნება. დელა-ენაში იხატება მთელი ერი და მისი სამშობლო, დელა-ენაში ერის შემოქმედების ძალის წყლობით, იქცევა აზრად სურათად და ხმად ცა სამშობლოსი, მისი ჰაერი, მისი ფიზიკური მოვლენანი, მისი ჰაეა, მისნი მანდორ-ველნი, მთანი და დელენი, ტყენი და მინდორნი, ელვა-ჭექანი და ქარიშხალნი, იხატება

მთელი ის ღრმა, სავსე აზრით და გრძობით ხმა სამშობლო ბუებისა, რომელიც ისე ხმა მალლა ჰლადღეს კაცის სიყვარულში მის ხშირად ველურას სამშობლო ქვეყნისადმი, სამშობლო ჰანგებში, სიმღერებში, სახალხო პოეტების პარში. დედა ენის კამკამა სიღრმეში იხატება არა მარტო ბუნება სამშობლო ქვეყნისა, არამედ მთელი ისტორია ერის სულიერის ცხოვრებისა; თაობანი ერთი მეორის შემდეგ ჰქრებიან, მაგრამ ნაყოფი მათის მოქმედებისა რჩებიან ენაში ჩამამავლობი; საკუთრებად. დედა-ენის სალაროში სტოვებენ თაობანი ერთი მეორის შემდეგ ნაყოფსა: გულის ღრმა მოძრაობისას, ისტორიულის მოქმედებისას, სარწმუნოებისას, აზრისას; სტოვებენ კვალთა გამოვლალას სახარულისას და მწუხარებისას, ერთას სიტყვით მთელი ნაშთსა და ნაყოფსა თავის სულაერი ცხოვრებისას ხალხი იცავს და ინახავს დედა-ენაში. დედა-ენა არის უცხოველესი და უტყვიცესი კავშირი, რომელიც აერთებს წარსულთა, ცოცხალთა და მომავალთა თაობათა და ჰხდის მათ ერთს დიდს, ისტორიულ ცოცხალ ორგანიზმად იგი არა თუ გამოხატველა ხალხის სიცოცხლისა, იგი არის თვითონ ეს სიცოცხლე, როდესაც ქრება ერის ენა, ერი აღარ არსებობსო». ჩვენი სახელგანთი პოეტი გ. ოზბელიანიც ამას ლაღადებს: «ერის ცხოვრება, მისი დიდება, მისი ისტორია, დაცულ არს ენით: რა ენა წახდეს, ერიც დაეცეს, წაეცხოს ჩირქი საქდარსა წიღას». უშინსკის სიტყვით დედა ენა არის აგრეთვე უდიდესი მოძღვარა ერისა. როცა რომელიმე თაობა სწავლობს დედა-ენასა, იგი იქნს აზრსა და გრძობის ნაყოფსათასის წინანდელის თაობისას, რომელნიც დიდი ხანია მიწად არიან ნაქცენი. რაც კი უნახვით და გამოუცდიათ, რაც კი უგრძობათ და უფაქრნათ ამ აურაცხელ წინანდელ თაობათა გადაეცემა ბავშსადედა-ენის მუამავლობით ადვილად და უშრომელად და ბავში უდიდესი ძალით აღჭურვილი შედის ცხოვრებაში.

როდესაც ბავში სწავლობს დედა-ენას იგი გარეგან ნიშნებს და ხმებს როდი ითვისებს—იგი სვამს სულიერ სიცოცხლეს და ძლას დედა-ენის სამშობლოს ძუძუდგან. დედა-ენა უხსნის ბავშს ბუნებას ისე, როგორც ვერ აუხსნიდა მას ვერც ერთი ბუნების მეტყველი, იგი ასწავლის მას ხსიანთს აღმინებისას, რომელნიც გარს არტყიან, საზოვადოებისას, რო-

მელშიდაც ბავში ტრიალებს, მას ისტორიას და მის მისწრავებათა ისე, როგორც ვერ ასწავლდა მას ვერც ერთი ისტორიკოსი. მას შეყავს ხალხის რწმუნების და პაეზიის ტახარში ისე, როგორც ვერ შეიყვანდა ვერც ერთი ესტეტიკოსი. დედა-ენა შესძნს ბავშს აზრს იმისთანა ლოგიკურ შენობათა და ფილოსოფიურ შეხედულებათა, რომელთაც მას ვერ შეეძენინებდა ვერც ერთი ფილოსოფოსი და სხვ.»

ამ ზემო მო-ვანილი ვრცელი ციტატიდამ ნათლად სჩანა, თუ რა მნიშვნელობა ჰქონია დედა-ენას რომელიმე ერის არსებობისათვის. პირველ დაწყებით სკოლებში დედა-ენის სწავლების მიზანი იმაში უნდა მდგომ რეობდეს, რომ ბავშს ცხადათ ესმოდეს, გაეგებოდეს ლიტერატურული ენა და თვითონაც ხმარობდეს მას, როგორც წერაში, იგი ზემო ლაპარაკშიაც. თუ პირველ დაწყებითი სკოლის ბავშს კარგათ გაეგება თავის წლოვანებასთან შედარებული თხზულებათა შინაარსი, სწორად ესმის სხვისი აზრი და თვითონაც კანონიერად გამოხატავს თავის საკუთარ აზრს, იმ შემთხვევაში ეტყობა, რომ ბავშს შეუძენია დედა-ენის შესასწავლად უსაჭაროესი ელემენტები. მამასადამე რამოდენიმე წლის სწავლების შემდეგ სასწავლებელმა უნდა იქნაძლის მიიყვანოს მოწაფე, რომ მას ჰქონდეს განვითარებული გონება, ცხადი წარმოდგენილობა გარშემორტყმულ ბუნებაზე, განვითარებული მოსაზრება, გულის ზრახვა, მესხიერება და გრძობები და როგორც ყველა ამის შემდეგი—კარგად უნდა ესმოდეს განათლებული ზემოი და წერითი სიტყვა-პასუხი.

ერთი უსაჭაროესი დიდაქტორი მოთხოვნილებათაგანი, როგორც ყველა საგნების, ისე დედა-ენის სასწავლებლადაც, არის თან-და-თან სწავლება უნდა იწყებოდეს იმ გონებითი განვითარებიდგან, ცოდნიდან, რომელიც უკვე შეძენილი აქვს ბავშს და აქედან უნდა გაუძღვევ წინ. ბავშს აქვს მცირე წარმოდგენილება იმაზე, რასაც დაჰკვირვებია და უნახავს, ახალ წარმოდგენილობას იძენს ბავში თანდა თან ახალ შთაბეჭდულებათა შეგროვების დაგვარად, მამა სადამე სწავლების დასაწყისი და მსვლელობა უნდა იწყებოდეს იქიდან, რაც ემაწვილს კარგად შეუძენია შთაბეჭდილებათა საშუალებით, რომელნიც მიუტია მისთვის გარშემორტყმულ ცხოვრებას. ამის მიხედვით პირველ დაწყებით სკოლებში წერა-კითხვის სწავლა უნდა იწყებოდეს მოკლე წინა-

დადებებიდან, რომლებშიც ცხადთ სჩანს სიტყვების ურთი ერთმორისა კავშირი და გრამატიკული დამოკიდებულებანი. ეს წინადადებანი უნდა დაიყოს სიტყვებად, შემდეგ მარცვლებად და ხმებად. როდესაც მასწავლებელი იწყებს და შეუღებება სწავლებას ბავშვის მიერ ცნობილი ფაქტებიდან, ის უნდა წარუქმდეს სწავლების საქმეს შეუცდამელად და შეუფერხებლად; ამათანავე მასწავლებელს ყუველთვის სახეში უნდა ჰქონდეს, რომ ახალი ცოდნა, სწავლა, რომელიც გადაეცემის ბავშს, მკარათ იქმნას შეკავშირებულა იმ დაკვირება-ცოდნასთან, რომელიც ბავშს უკვე შეძენილი აქვს. ახლად შეძენილა ცოდნა ძველ გონებრივ მასალასთან, თავის მხრათ, უნდა შეადგენდეს წყაროს და საფუძველს შემდეგის დასკვნისათვის. მაგალითად ესთქვათ—წერა-კითხვის სწავლების დროს ბავშმა გაიგო, რომ გამოთქმული აზრი, ანუ წინადადებანი შესაღებანი სიტყვებისაგან, მასა-სადამე სიტყვა ყოფილა წინადადების ნაწილი. აქ პედაგოგიური შედეგომილობის მოთხოვნით უნდა გადავიდნენ სიტყვების მარცვლებად და არა ხმებად დაჰყოფან, როგორც ზოგი მასწავლებელი შერება ხოლმე. დიდაქტიური წესების და მოთხოვნის დარღვევა ხშირად მოსდით მოუმზადებელ და გამოუცდელ მასწავლებლებს და ეს შეადგენს იმის უმთავრესს მიზეზს, რომ ბავშს კარგად არ ესმის გადაცემული ცნობები. იმას ნაცვლად, რომ მასწავლებლებმა წაიყვანონ სწავლების საქმე წინდაწინ შეპუ-შეებულ, სასტიკად მოფიქრებულ გეგმაზე და ახსნან სასწავლო მასალა ისეთის ფორმით და სისტემით, რომლის დროსაც შესაძლებელია მოწაფემ კარგად შეიგნოს, შეითვისოს გადაცემული სწავლა, ბევრი ჩვენებური მასწავლებელი ხშირად აძლევს გაკვეთილებს სრულიად უგეგმოდ, მოუფიქრებლად, უსისტემოდ, ამის გამო ხშირად ბავშვის მიერ გასაგებ ცნობებთან გადასცემენ ისეთებსა, რომელთაც არავითარი ლოღიკური კავშირი არ აქვს წინად შეძენილს სწავლასთან.

ყველა საგნების წარმატებით სწავლება დამოკიდებულია აგრეთვე სწავლების დროს თანდათანობის დაცვაზე. გადადი ახლოდგან—შორზე, მარტივ და ადვილიდგან რთულსა და ძნელზე, ცნობილიდგან—უცნობზე, თვალსაჩინოდგან—განყენებულზე—ამბობს დიდაქტიკური კანონები, რომლებიც სასტიკად დატულნი უნდა იქმნენ ყველა საგნების და აგრეთვე

დედა-ენის სწავლების დროსაც. სიხლოვე და სიშორე საგნებას პირდაპირ კი არ უნდა გვემართოს, როგორც ესმალთ ზოგ პედაგოგებს და მათ შორის შესანიშნავ პედაგოგს პესტალოცაც—ეს უნდა გვემართოს, გაგვევებოდეს აზრ გადატანილად ფიხლო-გიურად: დაწყებ სწავლება ისეთას საგნებიდან და ფაქტებიდან, რომლებიც ახლოა, მონათესავეა და საინტერესო ბავშვის ქუა-განებისთვის და თანდათან გადადო ისეთს საგნებზე, რომელიც ცუტათ დაშორებულია, მცირე მონათესავე და მკირვე საინტერესოა. დედა-ენაში პირველ დაწყებით სკოლას მოწაფეთათვის უფრო გასაგები და დახლოებულა ისეთი მოკლე სიტყვა-პასუხი, რომელიც შესაგება აზრით დამთავრებულა წინადადებათაგან; უფრო გასაგებია ისეთი ნაწარმოება, რომელშიც სიტყვებთ ენება თვალსაჩინო და არა განყენებულ საგნებს. აქედან ცხადთ სჩანს ის თანდათანობა, რომელიც უნდა დაცვას მასწავლებელსა საკითხავ მასალის მიწოდების დროს. მარტივი და ადვილი ისეთი საგნებია, რომლებიც არ განიჩევიან გარკვეან და შინაგან თვისებათა სხვა და სხვა ფერობით: იმერულა კვო უფრო მარტივია—გუთანზე, მზის საათი კედლის ანუ ჯიბის საათზე. პირველ დაწყებით სწავლებაში უფრო მარტივი არის ისეთი კითხვები, რომელიც თავის შედგენილობით შეეხებიან არა რთულ საგნებს, რომელიც ისწავლება ბავშვებს მიერ დაკვირვებით-ცალ-ცალკე სიტყვებს ამოკითხვა პირველად უფრო ადვილა, ვიდრე კითხვა წინადადებათა და მთელი სტატიებასა, ამის მიხედვით, რაკი ბავში შეისწავლას რამდენიმე ასოების გარჩევას და მათ მარცვლებად შეერთებას, უნდა მიეცეს წასაკითხად ჯერ ცალკე სიტყვები, მერმე ორის, სამის, და ოთხის სიტყვისაგან შემდგარი წინადადებები—ბოლოს მოკლე სტატიები, რომელთაც მოყვება თანდათან ვრცელი მოთხოვნები, ლექსები, აწერილობანი, ზღაპრები და სხვა.

ლ. ბოცვაძე.

(შემდეგი იქნება).

მნიშვნელობა მოვალეობისა და სიუყვარული ჭეშმარიტებისადმი.

აზრი მოვალეობაზედ კაცს თანდაყოლილი აქვს, განუშორებლად ახლავს; მას არ შეუძლია მის გაფლენას თავი დაახწიოს. მოვალეობა განუწყვეტლად, მჭიდროდ შექსოვილია ჩვენს არსებობასთან, რა რომ ჩვენში მსჯელობის ნიჭი ფებს აიღვამს, ამას მაშინვე გვეუბნება ჩვენი შეგნება—და იმდენად უფრო ნათლად და მტკიცედ გვარწმუნებს ჩვენ ის ამაში, რამდენათაც უფრო ძალუმაღ ვიწყებთ მსჯელობას და გონებრივად ვმწიფდებით. ამასვე გვეუბნება გარე შემორტყმული ჭეყვანაც. ეს ჭეყვანა დამყარებულია დაუსაბამო, უტვალბეგლს, ჰარმონიულს კანონებზე და ყოველივეს მასში ის საერთო მიზანი აქვს, რომ გვამცნოს სიბრძნე და აღასრულოს ნება ღვთისა, რომელიც არის დასაბამი და დასასრული ყოვლისა არსებისა.

კაცს აგრეთვე აქვს თავისი დანიშნულება. იგი მუდამ უნდა დარჩეს იმ არსებად, როგორ არსებათაც ივითა შექმნილი ღვთისაგან, წინააღმდეგ შემთხვევაში იგი პატივცემული არ იქნება სხვებისაგან, არც თავისს თავს სცემს იგი პატივს და არც ბედნიერი იქნება იგი. მისწრაფება ბედნიერებასადმი კაცს თანშობილი აქვს და დარწმუნებული უნდა იყოს, რომ ამ ბედნიერებას მიაღწევს იგი მხოლოდ მაშინ, როცა იგი კეთილია, ე. ი. როცა ის, რაც მისთვის ბედნიერებას შეადგენს, ეთანხმება ღვთაებრივ განგებულებას.

ენებათა ზედმოქმედების გამო ჩვენ ხშირად ვარდებით შეცდომაში და თავისს ბედნიერებად ყოველივე ის მიგვაჩნია, რაც ეწინააღმდეგება სხვის ბედნიერებას და საზოგადო წეს-წყობილებას, მაგრამ ამის შეგნებას ვერ ვახერხებთ; სინიღისი ჩავგვახსნი ჩვენ, რომ ეს ბედნიერება არაა და მართლაც როგორც კი ჰქრება ენება, ყოველივე ის, რაც ეწინააღმდეგებოდა სხვათა ბედნიერებას და საზოგადო წეს-წყობილებას, გვეზიზღება.

მოვალეობის აღსრულება იმდენად საჭიროა ჩვენი საკუთარი ბედნიერებისათვის, რომ თვით წვალება და სიკვდილი, რომელიც, ერთის შეხედვით, უდიდესი უბედურებაა, სიხარულად იცვლებიან კეთილშობილი კაცის გონებაში, რომელიც წვალობს და

კედება, მაგრამ დარწმუნებულია, რომ იგი ემსახურება თავისს მოყვას ანუ ასრულებს ყოვლად ძლიერი ღვთის ნებას.

მოვალეობა კაცისა და აგრეთვე მისი ბედნიერებაც იმაში მდგომარეობს, რომ კაცი მუდამ იმ არსებად დარჩეს, როგორ არსებათაც გაჩენილია იგი შემოქმედისაგან. სარწმუნოებაში გამოხატულია ეს ჭეშმარიტება შემდეგი ღრმააზროვნის სიტყვებით: «კაცი შექმნილ არს ხატად და მზგავსად ღვთისა». მის მოვალეობას და ბედნიერებას ის შეადგენს, რომ იგი მუდამ იყეს ხატება და მზგავსება ღვთისა და სხვა რამედ არ უნდა გარდაიქცეს; იგი უნდა იქნეს კეთილი, ვინაიდან ღმერთი კეთილია და წინდაწინვე დანიშნული აქვს კაცს ამაღლდეს იგი უმაღლეს სისრულემდე და შეუერთდეს ღმერთს.

ჩვენი პირველი მოვალეობაა გვექმნდეს სიყვარული ჭეშმარიტებისადმი და სარწმუნოება მისადმი.

ჭეშმარიტება არის ღმერთი. სიყვარული ღვთისა და სიყვარული ჭეშმარიტებისა ერთი და იგივეა. ჩემო მეგობარო, იქონიე გამბედაობა იელტოდე ჭეშმარიტებისადმი და ნუ მოსტყუელები იმ უბედურ და უგუნურ სოფისტების ყალბი და მჭეგრ მტკველური სიტყვებით, რომელიც ყველგან სთესვენ დამლუპველი ეჭვიანობის თესლს.

გონება უსარგებლოა და მავნებელიც, თუკი იგი იხარჯება ჭეშმარიტების დასაფარებად და გასაბათილებლად, ანუ მავნებელ მოსაზრებათა შესადგენად; უსარგებლოა და მავნებელიც ჩვენი გონება, თუშეცა მას იმ ბოროტების მიხედვით, რომელიც მას თანსდევს ცხოვრებაში, გმოყავს ის შემცლარი დასკვნა, რომ თვითონ ცხოვრებაც არ იყოს ბედნიერება და სწამს საზოგადო წესი ქვეყნიერებისა, მხოლოდ მსთვის, ვინაიდან იგი ხედავს მასში ზოგიერთ შემთხვევათა, რომელიც არ ეთანხმებიან საზოგადო წესწყობილებას. გონება უსარგებლოა და მავნებელიც, როცა იგი, მიმხედვარე მისა, რომ ყოველივე ნივთიერება ხელშესახები და წარმავალია, იცელის სარწმუნოებას მართო სულიერზე, უკდავ მეზე და არავითარ განსხვავებას არ ხედავს ქველმოქმედებასა და ბოროტებას შორას.

რომ ნამდვილად კაცი და ბუნება რაიმე საზიზღარი და ბიწიერი იყოს, მამ რალა საჭირო იქნებოდა კიდევ დრო დაგვეკარგა მათი გამოძიები-

სათვის. ყველაზე უკეთესი ამ შემთხვევაში ის იქნება, თუ გონება უჩრეველად კაცს თავის მკვლელობას.

მაგრამ კაცში ცოცხლობს მისწრაფება თავის-თავის დაცვისადმი და ზოგიერთი შემთხვევები, როგორც სულათ ავადმყოფნი, არაფერს არ ამტკიცებენ, — კაცი სცხავრობს, რათა მისწრაფოდეს კეთილისადმი, და გრძნობს, რომ ბედნიერება მისთვის იმაში კი არ მდგომარეობს, რომ დამდაბლდეს და გაუთანასწოროდეს კიას, არამედ მასში მდგომარეობს, რომ იგი გაკეთილშობილდეს და მიუახლოვდეს ღმერთს, აქედამ ცხადია, რომ ყველაზე უკეთესი ის იქნება, თუ გონება აღძრავს კაცში უმაღლეს წარმოდგენას მისდამი მისაწოდებელ სისრულის შესახებ და დააყენებს კაცს იმ გზაზე, რომლითაც შეიძლება ამ სისრულეს მიღწევა.

თუ კი ამას შევიგნებთ ჩვენ, მაშინ გაბედულად უკუაგდებთ ყოველივე ეჭვს, ყოველივე მდაბალს და უღირსს მზრახველობას და ვალად დაუდგნთ ჩვენს თავს გერწამდეს მხოლოდ ჭეშმარიტი, მშვენიერი და კეთილი. მაგრამ თუ გვინდა სარწმუნოება გვაქვდეს, საჭიროა სურვილი ვიქონიოთ გერწამდეს და ყოველი გულით გვიყვარდეს ჭეშმარიტება.

მხოლოდ ჭეშმარიტების სიყვარული გვაძლევს ჩვენ სულის მხნეობას; ვინც ყოველივეში ეჭვნიულობს, იგი ასუსტებს თავის სულიერ ძალას.

გრწამდეს ჭეშმარიტება, მაგრამ ამავე დროს სიტყვით და საქმით იყავ მკაცრი მართალი. კაცის სინიღისი მხოლოდ ჭეშმარიტებაში ჰპოებს მოსვენებას. ვინც სტყუის, იგი უკვე გრძნობს სასჯელს, მისი სიტრუე კიდევ რომ გამოუტყვევებელი დარჩეს; იგი ყოველთვის გრძნობს, რომ უღალატა თავისს მოვალეობას და დამდაბლდა.

რომ სიტრუის ლაპარაკი ჩეულებად არ გავგეკცეს, ამისათვის მოუცილებლად საჭიროა აღთქმა მისცე შენს თავს, რომ არას დროს არ მოიტრუო. თუ ეს აღთქმა ოდნავ დაირღვა, მაშინ ეკვს გარეშეა, რომ მოიტრუებ არა ორგზის, სამგზის და ორმოც გზის, არამედ მეტსაც. აქედამ ის წარმოსდგება, რომ ხალხის უმეტესი ნაწილი ნელ-ნელა ეწვევა პირველად ფარისევლობას, მერე გარადამეტებას, და ბოლოს — სიტრუეს.

ფრიად ცუდი დრო ისაა, როცა ყველგან სიტრუე მეფობს. ამ დროს იბადება საყოველთაო ურ-

წმუნოება, მაშინ მრავლად ჩნდებიან ფიცის დამარღვეველნი და გაუტანლობა, მაშინ პოლიტიკური, სარწმუნოებრივი და მეცნიერული აზროვნების სხვა და სხვაობისა გამო საშინელი ომი იმართება პარტიების შარის, ამ დროს თითოეული პირი ცდილობს თავის მოწინააღმდეგე დამარცხოს და დამდაბლოს, ამისათვის მხად არის იხმაროს ყოველივე საშუალება, უკანონოც რომ იყოს იგი. ვისაც თვითონ გული წმიდა არა აქვს, იმას ყველანი ფილებად მიაჩნია.

შენ ისეთ დროში სცხავრებ, როდესაც სიტრუე და განუხანღერელი ურწმუნოება ყოველ დღიურ მოვლენას წარმოადგენენ. მაგრამ შენ მაინც ეცადე, ასცდე ამ ნაკლულევანებათა. დაიმშვიდე შენი გული და გრწამდეს, რომ სხვები კეთილ-საიმედონი არიან, ნუ ჯავრობ, როცა სხვებს არსწამთ შენი სიმართლე; შენთვის ისიც საკმაოა, რომ შენი სიმართლე ბრწყინავს მის წინაშე, რომელიც ყოველსავე ხედავს.

ს ა რ წ მ უ ნ ო ე ბ ა .

როცა მტკიცედ დავადგნთ იმ აზრს, რომ კაცი მართო ცხოველი კი არ არის, არამედ მასში არის ზოგიერთი რამ დევაბერივიც, ჩვენ დიდს კრძალულებით უნდა მოვეპყრათ იმ გრძნობათა, რომელნიც ხელს უწყობენ კაცის გაკეთილშობილებას. ამ გაკეთილშობილებას ყველაზე უფრო ხელს უწყობს ის გარემოება, რომ კაცო მიუხედავად ყველა თავის ნაკლულევანებათა, მისწრაფვის სისრულემდის, ბედნიერებისადმი; ამიტომ ჩვენ უნდა აღვიაროთ სარწმუნოება ყოველივე მისი სიმშვენ იერით და აღვასრულოთ ყოველივე მისი მოთხოვნილებანი.

დეე, ნუ შეგარყევენ ფარისევლნი და გაუნათლებელნი კაცნი, რომელნიც შენ ფარისევლს გიწოდებენ, ვინაიდგან სარწმუნოება გაქვს. მით უმეტეს შენ შეცდომაში არ უნდა შეგიყვანოს იმან, რომ შენ, როგორც ქრისტიანეს, ბევრი დაბრკოლება შეგხედება ხალხში, რომელსაც არ შეუძლია შეიგნოს ქრისტიანული სარწმუნოების უაღრესობა. ღვთის მოშიშვობას არ შეიძლება უწოდოთ ის თვისება, რომელიც ვითომ და მართო გაუნათლებელ ხალხს შეფერის, იმისათვის მხოლოდ, რომ განათლებას მოკლებულნი პირნი ვალდებულნი არიან და კიდევ შეუძლიათ ღვთის მოშიშნი იყნენ. თუ კი

გაუნათლებელი კაცი ვალდებულია პატროსანიიყოს, ნუ თუ განათლებულ კაცს კი უნდა რცხვენოდეს თავისი სიპატროსნისა?

შენი გონების და შენგან მიღებული განათლების წყალობით შენ შეგიძლია ნათლად წარმოიდგინო, რომ ქრისტიანობრივ სარწმუნოებაზე უფრო სპეტაკი სარწმუნოება არ არის; იგი მოკლებულია ყოველივე შეცდომას, განდიდებულია, წმიდაა სხვებზე და მასში უმეტესად გამოხატულია ღვთაებრივი ხასიათი. მხოლოდ ქრისტეს სარწმუნოებამ აღძრა და გააგრძელა ხალხში კეთილი ზნე-ჩვეულებანი და მოსპო მონობა. არც ერთ სარწმუნოებაში ისე ცხადათ არ არის გამოხატული კაცთა ნათესაობა ღმერთთან და ის, რომ ჩვენ ყველანი თანასწორნი ვართ ღვთის წინაშე, როგორც ეს გამოხატულია ქრისტეს სარწმუნოებაში.

განსაჯე ყოველივე ეს და განსაკუთრებით მიიღე სახეში შეურყველობა ისტორიულ საბუთებისა, რომელთა შეცვლა არ შეუძლია არავითარ პირუთნელ კრიტიკას. რომ ამ საბუთების მნიშვნელობაზე აზრი არ შეგაცლევინოს ზოგიერთმა, ვითომ და საბუთებმა, მოიგონე მრავალი რიცხვი იმ გამოჩენილ პირთა, რომელთაც მიიღეს ეს დამტკიცებანი სარწმუნოდ ჩვენის ეკლესიის პირველ მამათაგან დაწყებული ესლანდელი ჩვენი დროის მსწავლეულებამდე. ამ მსწავლეულ პირთა წინააღმდეგ არც ერთ ურწმუნო კაცს არ შეუძლია სთქვას, რომ იგინი უფიცნი იყვნენ.

ბევრი გამოჩენილი ღმრთად განათლებული კაცი მთელ თავის სიცოცხლეში კეშმარიტი ქრისტიანე იყვნენ. დამტკიცება აღარ უნდა მას, რომ ქრისტიანობასა და უმაღლესად განსწავლულ და განვითარებულ გონებას შორის სრული თანხმობაა, მხოლოდ ეიწრო და განუერთარებელ გონების მექანე პირთ შემცდარი შეხედულება აქვს ქრისტიანობაზე.

(გაგრძელება შემდეგ №-ში)

საისტორიო მასალა.

ივანე ბატონიშვილის წინადადება გიორგი XIII დამამართმეული.

(გაგრძელება *)

მეექვსე. რაოდენნიცა არიან კომლნი სომეხნი, ფრანგნი, ურიანი და თათრები, აღირიცხნენ სრულიად საქართველოსა შინა, და განიყვნენ სამ ხარისხად: პირველმან კომლმან და შემკლებელმან მოცესთ მახთა ოთხი თუმანი, მეორე ხარისხისამ ორი თუმანი და მესამისამ ერთი თუმანი, ხოლო ამათზედ კიდევ დაბალთა ხუთი მინალთუნი და კიდევ დაბალთა ორი და ათი შაური. ეს სახედეე საყდრის ყმათ სომეხთა და თათართა და თავადთა ყმათაცა სამეფოდ ხარჯი, ხუთის მინალთუნიდამ ერთს თუმანამდინ შეძლებით, და სხვებ არა ეთხოვებოდესთ რა ყოველს წლის თავს აკრეფდენ თავის თავისნი მოხელენი და მოაბარებდენ ხაზინადართა დანიშნულთა კაცთა.

მეშვიდე. სამეფოს ღერბით იყოს დანიშნული ქალაქი სიგლის და ან ეინც მამულს გაჰყიდდეს და იყიდდეს ან თამასუქს მისცემდეს ის რაოდენათაცა ღირს და არს ასაღები ვალი, თუმანზედ ათ შაურს სამეფოს მისცემდეს და იმ ქალაქზედ დაიწერებოდეს, თუ ეინმე სხვა ქალაქით შეეკრნენ ერთმანერთსა, ერთი ორათ ჯარიმა გარდახდეთ და ამავე ღერბიანს ქალაქზედ დაუწერონ ერთმანერთს.

მერვე. რაც სავაჭროთ შემოვიდეს ქალაქში ბაქია სითარხნე ნუ იქნება. და თუ ეკლესიის ყმა ეინმეა თარხანი, ამასაც გამოერთოს და ეკლესიას გაუჩინეთ რამე ნაწილი. ამისთვის ეინც თარხანნი არიან სხვასაც ბევრი შემოაქვთ სავაჭრო და ამაში ბევრი აკლდება ბაქსა.

აგრეთვე, იბეჭდებოდეს გაზეთი თვეში ორჯეჯე: აქედამც იქნება შემოსავალი და ხალხნიც შეეხვევიან:

მერვე. ყოველი იჯარები სადელითლო დაილოს სამეფოდ და აგრეთვე სოფლები, ამისთვის დედოფლები ისევ მეფის ხარჯზედ არიან, და ამათი შემოსავალიც უბრალოდ იკარგება.

*) იხ. «მწეპსი» №№ 11—12, 1894 წ.

მეცხნე. სამეფო ყმის დებულება იჯარით ვაჭრებს მიეცესთ თეთრად ღვინოც, პურიც, საკლავიც და სხვაც, და მეფეს ექნების ჯამაგირი, ვ-თარცა შეენის, აგრეთვე სუფრის ხარჯი.

მკათე. რაც საბალახებია სამეფოდ ასაღები, ესეცა იჯარით თეთრზედ მიეცეთ ვაჭართ.

აგრეთვე ქურდების შეიდეული და დაელისა ხუთისთავის და აგრეთვე ნაპოვნის საქონელისაც, უპატრონოსი და საქერიოცა და ბეთალმ-ნი, აგრეთვე ბეთალმანი მამული გასამყრელი, ოდეს უკანვე უბოძოს მეფემ თვისთა მონათესავეთა, ესენი დაფასდეს და თუმანზედ ათი შაური მეფეს მიერთოს წყალობის წიგნისათვის.

მკათთფრთმეტე. მადნები რაოდენ შეიძლებოდეს, ან მეფემ თავის ხარჯით ამუშაოს და ანუ იჯარად-რებს მისცეს, და ყოველივე გამოსავალი: ოქრო თუ ვერცხლი თუ სპილენძი შუა გაიყოს; მუშა მოიჯარადრის რიცხვში იყოს იმის ხარჯზედ. ვჭონებ ეს კარგი სარგებლობა იქმნების.

მკათორმეტე. განჯისა და ერეენისა მახთაც უნდა ბარდებოდეს ხაზინადარს.

მკათცამეტე. სამეფო სადედოფლოს საკუთრათ ბალთა, ვენახთა, სანადიროთა, წყლებთაც უნდა ვაჭართ მისცემდეთ თეთრად, და ესეცა ხაზინადარს ბარდებოდეს. ყოველთა ამა გუართა შემოსავალთაგან, ვჭონებ ჩემის ანგარიშით, დადგეს რიცხვი თეთრისა, ოცდა ხუთი ათას თუმანდინ.

მკათოთხმეტე. რადგან გვართ არის სახელო, ვინც მოკვდეს და მერე მისი შვილის ძმასა თუ ბიძაშვილს მიეცეს მისივე სახელო. მამით ქიზიყის მოურავს შემდეგს რომ მიეცეს სახელო იმას უნდა მიეცეს წყალობის წიგნით; სიგელი იყოს სამეფოსავე ღვრით დაბეჭდილი, ფასი ამ-სი იყოს ორმოცდა ათი თუმანი. ამ სახედ ამილახერის მოადგილისა, ერისთვის მოადგილისა, ყაზახის მოურავის მოადგილისა, ქალაქის მოურავის მოადგილისა, სალთხუკის მოადგილისა და ქალაქის მელიქის მოადგილისა, აქედამ ეს შემოსავალი უნდა იყოს. ხოლო სხვათა წერილთა მოურავებთა და სხვათა ადგილთა მიხედვით სამებრ ოცი თუმანიდამ ოცდა ათამდინ, ხუთის თუმნისა ათამდინ და ესრეთ უშორეს. ხოლო პირველისა მდიენისა, პირველისა ეშკალაშისა და პირველისა ნაზირისა, შამშადილისა, ფანბაკის და ლორის მოურავისა, ოცდა ათი თუმანი სიგლისა; და

ამ სახედ არ იქნება ამითაც ცოტა შემოსავალი. აგრეთვე სულთანთა, ვეკილთა, ალაღართა და ახუნდ-სა ქალამართა, რომ ებოძოს წყალობის წიგნი სულთანმან შამშადიანისამან დადოს ორმოცდა ათი თუმანი; აგრეთვე ყაზახისა ვეკილმან. ხოლო სხვათა ოცი თუმანიდამ თოთხმეტამდინ.

მკათთუთხმეტე. სამეფო ჯოგიდამ, ცხერიდამ, ძროხიდამ და სხვიდამ ამ გვარებიდამ, რაც სამეფოდ არ ეჭირვებოდეს, უნდა ჰყუუნდნენ ვაჭარნი მიჩენილნი, ჰყიდდენ ცხენებთა, ულაყთა და ცხვართა, ვრობთა, მატყლთა და სახარე ძროხებთა და მოზვერ-კამეჩებთა. აქედამ იქნება კარგი შემოსავალი.

ხ ა ს უ ხ ი

ბ. ნიკოლაძის მოსარჩლეს ბ. დ. დევიძეს.

(დასასრული *)

რუსულათ ნათქვამია, ბ. დევიძე: „იკრუე, მაგ-რამ ზომაც იცოდეთ“, ბ. ნიკოლაძე ასახელებდა ვილაც 500 მოსახლე კაცს, რომლებიც ვითომ შე მიმუშავებია, მათთვის ფული გადამიხდევნებია, მერმე წყალი კი ამიშორებია და სადღაც უღაბნოში წამიყვანია. თქვენ, ბ. დევიძე, ორასი მოგიკლიათ და სამასად ასახელებთ მათ. მე კი მოგახსენებთ: წამლათაც რომ გინდოდესთ—ერთად ერთსაც ვერ ნახავთ ჩვენში ისეთს, რომელსაც საწულიკიძეს არხის გამაყვანაში ფულით ან მუშაობით მონაწილეობა მიეღოს და ამ წყლით არ სარგებლობდეს—ან ეზო-ვენახში არ მიუღოდეს ან სარწყავად მაინც არ მიუღებოდეს... ისეთები კი ბევრზე მეტა, რომელთაც მონაწილეობა არ მიუღიათ, სარგებლობით კი სარგებლობენ (? კუხში 30-მა მოსახლე გლებმა ბალ—ძებმა, უმონაწილო ხალხმა, სამ-თვალის წისქვილი ააშენეს). მაშ საიდან გააჩინეთ თქვენ ეს 300-500 ჩემგან დასჯილი მონაწილეები? რატომ მათს სოფელს არ ასახელებთ? აქ რალაც მიზეზი უნდა იყოს. იქნება თქვენებურები, ჯიხაშლები არიან

*) იხ. «მწევესია»-ს № 13, 1894 წ.

ისინი, ბ. დევიძე? მე და თქვენ რომ გავიგოთ, ან ვიცოდეთ კიდევ, თუ თქვენ, ბ. დევიძე, აქ ვისზე ლაპარაკობთ,—ეს როდი კმარა. მე და თქვენ ისიც მშვენიერადაა ვიცით, რომ იმ თქვენს 300—500 კომლს ჯრხაიშლებს, თქვენის მათ შორის კარგათ ყოფნით—ერთი კაპეიცი კი არ დაუხარჯავსთ გუბის არხის გამოყენებასთვის; არ რეულებართ, აზრათაც კი არ მოგვლიათ მონაწილეობა მიგელოთ, თუმცა გუბის არხის გამოყენების მოთავე, თათვიშვილი, პირიქით გენეწებოდით მონაწილეობას. მე და თქვენ რომ კარგათ ვიცით ეს, ბ. დევიძე, «იერიის» მკითხველებისათვის საკმარისი არ არის... საქვეყნოთ რომ ლაღებთ—ფულები გადაგვხდევინეს, წყალი კი აგვაშორესო, მე თქვენ გთხოვთ დაამტკიცოთ ეგ, ესე იგი: უარყავთ ჩემი ძიხსენებული, რომ თქვენ—500 ხართ, თუ ასიც არა—ერთი კაპეიცი არ გავილიათ გუბის არხის გამოყენებისთვის. თუ ამას არ იქთ, იცოდეთ, რომ თქვენ და თქვენს მფარველობასა ქვეშე მყოფს, ბ. ნიკოლაძეს, სიცრუის მქადაგებლის სახელი არ ავკლებათ... მიკვირს, თქვენ მაინც რამ გაიძულათ, ბ. დევიძე, ასეთი საქციელი ჩაგედინათ!

ზევით ჩვენ ამოუწერეთ დევიძის სიტყვები ჩემზე, ვითომ «მე მსურდა რჩევაში მეტი ხმა მეშოვა და არ გამეზარებია წყალი იმ 300 მოსახლე კაცი-სათვის» და სხვ. აქედან სჩანს, ვითომ საბჭოს ანუ რჩევას უვლება ჰქონდეს გაარჩოს დევიძის მონაწილეობა შორის და განაჩენი დასდოს, ვინ არის მონაწილე და ვინ არა. ამავე შეცდომაში შედის, რაც უფრო გასაკვირველია, — თითონ ბ. ნიკოლაძე, როცა სწერს: «Совѣтъ долженъ по закону 3 декабря 1890 года, утвердить списки соучастниковъ, долженъ выдать каждому свидѣтельство на право пользованія водою» და სხვ. რომ ბ. ნიკოლაძეს აქ სწორათ არ გაუგია კანონი 3 დეკემბრისა 1890 წლისა—ეს ჩვენ მათ მოგახსენეთ «Нов. Обзор.»-ის 3487 ნომერში. აქაც საჭიროა განმეორება, რომ რასაც ესენი სამაზრო საბჭოს მოვალეობათ სთვლიან, შეადგენს სამაზრო და უმთავრეს საკრებულოთა (присутствіе) მოვალეობას.. ნეტა, ბ ტონებო, რით ვერ წაიკითხეთ ერთხელ მაინც გულდასმით ეგ თქვენგან წამებული კანონი 3 დეკემბრისა, რომელიც მუდამ ენაზე გაკერიათ, რომ ეთხელ და სამუდამოთ გაგვგოთ მისი შინა-

არ ი?! სანამ ესრეთი საკრებულო (присутствіе) გლარებოდეს რომელიმე მაზრას, მანამდის მის მოვალეობას სამაზრო საბჭო კი არა, სასამართლოს საზოგადო დაწესებულებანი ასრულებენ...

«წერეთელს უნდოდაო, განაგრძობს ჩვენი მადავე, როგორც ნიკოლაძე უწოდებსო, უდაბნოს წისქვილისთვის კერძოთ მოეხმარა ეს წყალიო». გეცოდინებათ თქვენ, ბ. დევიძე, რასთვის უწოდებს ნიკოლაძე და მისი აყოლით თქვენც სოფელს გუბს უდაბნოს წისქვილებს? ჩვენი წყალი ჩვენს ეზო-ვენახებში გავატარეთ. «გვინდოდა მოგვეხმარა» კი არა, კიდევ მოვიხმარეთ და იმავ ეზოებში წისქვილებიც ავიშენეთ. მერმე თქვენ რა გული გწყდებათ? «კერძოთ» რას ჰქვიან? მაშ თქვენდა საზიაროთ რომ მოგვეხმარა, მაშინ ხომ არ იქნებოდა ესენი უდაბნო წისქვილები? სადაც არა დაკითხვით, სამკალათ რატომ ემზადებთ?

«არავის არაოდეს არ უფიქრიაო (ვითომ?) წყალი წაერთმია წერეთლისთვისო, გვანუ ეშებს დევიძე, თუმცა ყველამ (!) იცისო(?)», რომ ეს წყალი უკანონოთ (!) ჰქონდა ნაშოვნო; მას (წერეთელს) წყალს არავინ ართმევდა (დიდათ გამადლობათ!) და მეტსაც პირდებოდნო (რას იხარჯებოდით?), მაშ თითონ წერეთელი რათ უნდა გამხდარიყო წინააღმდეგი (მეც მიკვირს, თქვენმა მზემ!), რომ იმ უწყლოთ დატოვებულ (ვისგან? თუ დაჩინილ?) სამას მოსახლე კაცს ზედმეტი წყალი წამოეყვანა და ესარგებლათო? ამ თქვენს სიტყვებზე, ბ. დევიძე, უსათუოთ მაგონდებთ კუდიანების გაღალატვის ლექსი: «ჯვარი აქეთ, ჯვარი აქეთ! შენი სვილა და შენი ქაქე! ჩემას ჯვარი დამიწერე!» შენსას ვინ რასმე გეცალკება, ბ. დევიძე, თუ რამე მოგიყვანა, რომ კიდევაც ისარგებლო, ვინ გიშლას? მაგრამ, თუ მოსაყვანათ გყავს, თუ დარჩენილებში ურევიხარ, მაშ დაგვეანებია. თქვენისთანებს კი ასე მოახსენეს—მოიცადეთო! სასოებას კი ნუ წარიკვეთთ, ღობე-ყარეს კი ნუ ეფებით, სიმართლეს კი ნუ დალატობთ, მოყვარეს მტრათ კი ნუ ეკიდებით ამისთვის. ცოტა მოთმინებით აღიქურეთ. «უკანონოთ გქონდათ ნაშოვნო». ნაშოვნო რას ჰქვიან! ქუჩაში კი არ გვინახავს. მაშ კანონიერათ შოვნა იმას თუ ჰქვიან, თქვენ რომ გვიბრძანებთ: ფულები გადაგვხდევინესო და, ნამდვილათ კი ერთი კაპეიცი არავისთვის ბივიციათ.

«საწულიკიძეოს არხის წყალი, ამბობს დევიძე, წერეთელს ჯურღმულში ჩაუშვია, იკარგება მარტო სამის წისქვილის მეოხებით და მოსარწყავათ არ გამოდგება». ერთი გვიბრძანეთ, ბ. დევიძე, ვისთვის ზრუნავხართ თქვენ ამ შემთხვევაში? «კაცო, გვარიცებს დევიძე, თავისთვის კი უნდა შრომაობდეს, მაგრამ სხვას არ უნდა აენებდეს და ავიწროებდეს». ამ სიტყვების შემდეგ ცხადია, რომ ბ. დევიძე ჩვენთვის იწყენს თავს, ამისთვის უნდა ვანუგეშოთ, რომ ჩვენ, გუბის არხის მონაწილეებმა, ასე წამოვიყვანეთ ჩვენი წყალი ამ ჩვენს „უღაბნო“ , რომ ყველა მონაწილეებს თავ-თავის დროზე, რაც კი გვაქვს წყალი, სარწყავათაც გამოგვადგება, სასმელათაც და წისქვილისთვისაც. ნეტა ასე სამართლიანათ თვით ვიხილავთ გაენაწილებია წყალი მას, ვინც მანდ თავობდა. მხოლოდ ერთში ვებრალეოდეთ, ბ. ჩვენო მზრუნველო! ეს ჩვენი წყალი ერთობ გვეცოტა: ვება, რადგან ყველა ჩვენს სარწყავებს ვერ ყოფნის: ამიტომ თქვენ რომ ზედ-მეტს წყაროს მოიყვანთ, იმაში უსახოთ უნდა შეგვიზიაროთ..

ჩვენი ჭკუის დარიგებისთვის კი, თუ ჩვენ როგორ უნდა მოვიქცეთ, რომ რიგანი კაცი გამოვდგეთ, დიდათ გმადლობთ. მაგრამ წინდაწინ ქაღალცი არ არის მოსაწონი. მაგ ეთქმის დღეს მარტო ბ. ნ. ი. ნიკოლაძეს, რომელმაც თავის თავი სრულიათ დაივიწყა ამ სარწყავი არხების გამოყენებაში და «ქვეყანას» უფასოთ მოუყვანა წყალი, ისე რომ თავისი ეზო არც კი გახსენებია.

როცა თქვენც, ბ. დევიძე, მასე მოიქცევით, უხარჯოთ მოიყვანთ წყალს, თქვენს ეზო-ვენახს ააშორებთ და სხვისაში გაატარებთ, წისქვილებსაც სხვებისთვის ააგებთ, მაშინ კი სრული უფლება გექნებათ, თქვენც ნიკოლაძესთან ერთად სამართლიანათ დაგვაქალოთ თქვენი საკუთარი სარგებლობის დაღწევა და ქვეყნისთვის თავდადება.

6. წეროული.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

პეტერგოფის სასახლის ეკლესიაში ჯვარი დაიწერეს დიდმა მთავარმა ალექსანდრე მიხეილის ძემ და დიდმა მთავარინამ ქსენია ალექსანდრეს ასულმა. დილიდანვე ზარბაზნის სროლამ პეტერბურლის ციხიდან და პეტერგოფის ნავთ-სადგურიდან აუწყეს სატხტო ქალაქს და საზაფხულო სამყოფელს მათის უდიდებულესობის მოსალოდნელი სადღესასწაულო ამბავი. პეტერგოფი მშვენიერად იყო მორთული ბაიარლებით, ყვავილებით და ტრანსპარანტებით; აშვებული იყო პეტერგოფის შადრევანებიც, განსხვავებული მოძრაობა იყო, ყოელის მხრით სასახლის ეტლები სჩანდა, აუარებელი საზოგადოება იყო. ტაროსი ხშირად იცვლებოდა.

2-ს საათზე მოვიდა პეტერგოფში დიპლომატის წარმომადგენელი, ამავე დროს პეტერბურლიდან და კრასნოე-სელოდან მოვიდნენ სასახლის მანდილო-სანნი, სახელმწიფო საბჭოს წევრნი, მინისტრნი, სტატს სეკრეტარნი, სპატიო აპეკუნნი, წევრნი სასახლისა, ამაღა, ღენერლობა, და მეუფროსენი განსაკუთრებულის ნაწილებისა. პროტაპრესვიტერი იანიშვი და უმაღლესი სამღვდელთა შეიკრიბნენ სასახლის ეკლესიის ტრაპეზში. სახელმწიფო საბჭოს წევრებმა, მინისტრებმა, ელჩებმა, დესპანებმა და იმათმა მეუღლეებმა დაიჭირეს ალაგი ეკლესიაში. მესამე საათზე მობრძანდნენ გარეშე ქვეყნის დიდებულნი სტუმარნი: დიდნი მთავარნი, და დიდნი მთავარინანი. მალე ამის შემდეგ სადღესასწაულო ეტლით მობრძანდა დედოფალი იმპერატრიცა სასძლო დედოფლით. ნეფე მობრძანდა თავის მშობელთან, ხელმწიფე რმერატორი მობრძანდა მემკვიდრე ცესარევიჩითურთ. ამ დროს ოქროს სასტუმროში სტატუ დამებმა გაათავეს დედოფლის გამოწყობა. გვერდით შინდის ფერ სასტუმროში შეკრებილ იყვნენ ყველა წევრნი სამპერატორო ოჯახისა და აქ დალოცეს დედოფალი. პირველმა ობერ ცერემონიემისტრმა თავადმა დოლოგორუკომმა შეატყობინა ნეფეს და ეახლა მის უმაღლოსოებას შიდა ოთახებამდს. 3 საათზე 21 ზარბაზანი გამოისროლეს და შინდის ფერის სასტუმროდან დაიწყო კორტეჟმა დენა სასახლის ეკლესია-

ისაკენ. შუა ეკკლესიაში გაკეთებული იყო მაღლობი ალაგი, შინდის ფრის ხაველით და ყვითელის სირმით მართული. აქვე ესვენა ამბიონზე ჯვარი და სახარება. შემობრძანდა ხელმწიფე იმპერატორი თუ არა ეკკლესიაში, დააყენა ნეფე-დედოფალი საგვირგვინო ამაღლებულ ალაგს. დაიწყეს მღვდელმთავრებმა; მეჯვარეებად იყვნენ: მემკვიდრე ცესარეიხი და ძმები ნეფისა. გალობის დროს „შენ გადიდებ ღმერთსა“, 101 ზარბაზანი დასცალეს. 5 საათსა და ნახევარს იწყეს სასაღილოდ შეკრება. ოქრო, ვერცხლი და ყვავილები ფარავდა სუფრას. შუა ადგილას ისხდნენ ხანალი ჯვარ-დაწერილი ნეფე დედოფალი. მარჯვნივ ნეფესა დაბრძანდა დედოფალი იმპერატორცა, მარცხნივ ახლად ჯვარ-დაწერილის დედოფლისა დაბრძანდა ხელმწიფე იმპერატორი. ხელმწიფეს და დედოფლის სავარძელს უკან იდგნენ პირველი ხარისხიანი სასახლისა, საბეძმეთის დედოფლის და დანაშთენ დიდებულთა სტუმართა, დიდთა მთავართა, მთავრინათა სავარძელთ უკან იდგნენ კამერკერნი და ნაშთენთა ხელმწიფის გვარეულობის წევრთა სავარძლის უკან კამერ იუნკერნი. მუიკას უკრავდა სასახლის ხორო 9 სათზე პეტერგოფის დიდ სასახლეში შეიკრიბნენ პირველას სამის ხარისხის მექანონი სამუსიკო სალამოზედ.

შემდეგ სამუსიკო სალამოზისა ნეფე-დედოფალი წაბრძანდა როზშინის სასახლეში. სალამოზ ანთებულთა იყო ჩინებული ილლუმიწაცა, რომელმაც პეტერგოფი რაღაც საარაკო ადგილად გადაქცა. დასასრულს, პეტერგოფის ნაპირზე დასწვეს შემხუნები.

ფრეალინი მისის იმპერატორებათის უღადებულესობისა ოზეროვისა დანიშნულ იქმნა ჰოუპეისტერიწად დიდის მთავრინის ქანია ალექსანდრეს ასულის წინაშე; პოლკოვნიკი ევრეინოვი დანიშნულ იქმნა სასახლის გამგეთ დიდის მთავრის ალექსანდრე მიხეილის ძისა.

სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობრივ სარწმუნოებასა და კეთილზნობაზე.

ღვთისმშობლის მიძინება.

(დასასრული *).

ღვთისმშობელმა შეიწყნარა მოციქულთა ცრემლი ცხელი, და მოებნენ იოფანეს კვლავ უნებლად თვისნი ხელნი! რა ეს ნახეს ურიათა: გერწამსო, გერწამსო, —ლაღადებდენ, ხელ აღაყრობით ზეცად მიმართ მაღლობასა აღავლენდენ, და იქ მოფთვი ურწმუნონი დაფარდენ და თაყვანი სცეს... მარიამი ღვთისმშობლად და ქრისტე ღვთად და კაცად იცვნეს. ხალხი ბეთლემს გაეშურა, იოფანე დაშთა მრთელი, ღვთისმშობლის და მის ძიადმი ცრემლის ღვრითა მედრებელი. მოციქულნი წინ წაუძღვა ქა წულის გვამს გალობითა... მათი გულა იყო ლალი ღვთის სასწაულ წყალობათა.

VI

ქალწულის გვამი დაკრძალეს ბაღში, ჩვეულებრივ წესით, მოციქულებიც იქ დაშთენ გულ ამოსკენითა და კენესით. ხატი უფლისა მაცხოვრისა, მუნ დაუხვეწეს ქალწულსა, და მთელი ღამე ლოცვითა დაიშვიდებდენ წყლულ გულსა. ცოცრისა ქამსა მაცხოვრის ხატი ვითა მზე გაზრწინდა, ხმა გამოასმა იმისგან, რითაც მსვენელი განკვირდა: «სახარებისა ქადაგნო, «ისპინეთ იემი, კვალად ის

*) იხ. „მწყემსი“-ს №№ 11—12, 1894 წ.

ქალწული სულით და ხორციით
 «ცხოველ იქმნების მარადის...
 მოციქულთაცა დიდება,
 ქება, მადლობა მაუძღენეს,
 შარავეან დღეით მოსილი
 რა ღვთის ბრძანება მოიხენეს.

VII

რა გათენდა დღე შაბათი,
 ჟამის წირვა აღასრულეს,
 და მწუხრიდან ცისკრამღისა
 მუდმივ ღოჯვა მოისურვეს.
 შვალამემდის ილოცვიდენ,
 თუმცა კი არ მოეწყინეს,
 მაგრამ დიდათ დამაშვრალთა.
 მიერულათ, დაიძინეს.
 ამ დროს იქმნა ქვეყნის ძვრაცა,
 და «განეხენეს» მალლა ცაცა,
 და ღვთისმშობლის ხორცი ზეცად
 უხილავად აღიტაცა!
 იოანე ძილისაგან
 განკრთა ძრვასა ქვეყნისასა,
 და ძმათ უხმო მადალი ხმათ:
 განიღვიძეთ, ნუ გძინავთა!
 განიღვიძეს, გაუყვირდათ,
 სთქვეს: «ქვეყანა იძვრის რათა»?!
 იმწუხარეს: «რათ ვერ გავსძელთ
 ერთი ღამე უძილრათა»?!
 ამ დროს თომა მოციქულმაც
 მოაწია შორით მელელმა,
 ღვთისმშობლისა მიცვალების
 ჯერ არ იყო ის მხილველი.
 და ამისთვის მოციქულნი
 მოელოდენ თომას ამ დროს,
 რომ ღვთისმშობლის მიცვალებას
 პატივი სცეს, შესხმა ჰკადროს.
 თომამ გვიან მოსეგლისათვის
 მეტისმეტად იმწუხარა,
 ველარ ნახა ღვთისმშობელი,
 იტირა და ცრემლი ღვარა...
 მოციქულნი მოიკითხა,
 მოციქულთაც ყველამ, — თომა,
 ასე იყო ჩვეულება,

სურვილი და მათი ნდობა.
 თომას უთხრეს უმეტესად
 უმისოდ აქ რაც რამ მოხდა:
 ღვთისმშობლისა მიცვალება,
 ვით ძე ზეცით გარდამოხდა...
 მერმე, ძმათა თვით უამბო,
 ამ დროს იყო იგი სადა,
 და ღვთისმშობლის მიცვალება
 განგებამ ვით განუცხადა.
 სთქვა: «ინდოეთს, ნათელს ესცემდი
 მეფას ძეს და იმის ასულს,
 ზეცით მესმა: მიცვალება
 ვეგულეების წმიდა ქალწულს.
 «წარველ გეთსამანის ბაღში,
 მსწრაფლ აქ ნულა ეყოენები
 და ღრუბელთა აღიბატაცეს,
 ამა აქა ვიპოვები.
 «ნეტარ ხაროთ თქვენ, ქალწულსაგან
 «მადლი უხვად მოიხენით,
 «სათაყვანო სასოება,
 «ღირსი ღირსათ შეამკვენით.
 «ვაი ჩემდა, ვერ დავესწარ,
 «ქალწულია მიცვალებას.
 «უკანასკნელ იმის ხილვას;
 «ძმებთან ერთად მწუხარებას.
 «აქ შეკრებულთ მადლით აღესილთ,
 «გთხოვთ ერთსა რამ სათხოვარსო,
 «შემავედრეთ მე უღირსი
 «თვით იესო მაცხოვარსო...
 «ეს საულაფი დაკრძალული
 «ქალწულისა განაღეთო,
 «მისს წმიდა გვამს ვეამბორო,
 «ჩემი თვალთ მანახეთო.
 დაეთანხმა თომას ყველა
 სულია წმიდის შთაგონებით,
 რომ გაქსნათ მათ საულაფა
 შიშითა და მაკრძალვით.
 როგორც თავათა მოციქულთა
 ყველამ პეტრესა და პავლეს
 საფლავისა მიახლება,
 ამა ორთა დაეადღეს...
 პავლემ ცრემლით მოახსენა
 იოანე მახარებელს:
 «არა ღირს ვარ, ქალწულის გვამს

სიწმიდისა დამყარებელს,
 «ძველისა და ახლის სჯულის
 «კილობანსა უტყუელსა,
 «მე მღვინელი ეკლესიის
 «ვერ შევხვებ ცოდვილ ხელსა.
 «იოანე! შენ გეკუთენის,
 «შენა ხარ ძე ქუხილისა.
 «შენა ხარ მკერდს მიყრდნობილი,
 «ძედ წოდებულ ქალწულისა».

იოანემ, პეტრესა და პავლეს
 უთხრა სიტყვა სწორი:
 «თქვენ ხართ თავი მოციქულთა,
 «და ჭურ რჩეულ თქვენვე რიი.
 «თქვენ სადგურო სული წმიდის,
 «სჯულის თაყვად დასაჯერო,
 «ხელ ყავთ საფლავს გასახსნელად,
 «მე საცეცხლოურს დავიჭერო».
 ღირსეულად თავს ვერვიან სთვლისო,
 მიახლება ვერ იკადრა,
 არა ვის სურს ხელი ახლოს
 საფლავს, იოანეს გარდა.

იიძულა იოანე,
 ხელი მიჰყო საფლავს ძრწოლით
 იაკობი მოიხმარა,
 სხვებიც სანთლის წინ გაძლოლით.
 გახსნეს, საფლავს შიგ ჩახედეს,
 ნახეს საქმე საკვირველი!
 იქ ვერა რა ვერ იპოვეს,
 მხოლოდ — სუდარ-სახვეველი!
 თომა ამბობს: „ვერ ვირწმუნებ
 «მე, ღვთის ღვდის მიცვალებას,
 «სანემ თვით ის არ მაუწყებს,
 «არ ინებებს მოწყალებას“.
 თომას ყველა არწმუნებდა,
 მაგრამ მაინც არა სჯერა,
 ერთხელ რაც სთქვა, არ გადათქვა,
 ვერ ვინ ვეღარ დააჯერა.
 მაშეინ ცხადათ წარმოუდგა
 ღვთის მშობელი წმიდა თომას,
 რაც არ რწმენა — დაარწმუნოს.
 მისთვის ასე მიუგო მას:
 «მოციქულო! გწამდეს ჩემი,
 «ქვეყნით ზეცად მიცვალება,
 «ხორციელად მაცხოვრისგან

«რემი მასთან მიყვანება».
 «ურწმუნობე, მხოლოდ მისთვის,
 «რომ იწრმუნონ სხვათა მტკიცედ,
 «ამ სასწაულს, რაც აქ მოხდა
 «მაგ არ რწმენით დაამტკიცებ.
 «მოხველ თომა, მოპეახლე,
 ეს სიტყვა კელავ განუახლა,
 თომა ცრემლით დავარდა და
 თაყვანისცა, მიჯახლა:
 „მრწამსო, მრწამსო, განუხრწნელად
 „ხორციელი გივბ მარად,
 „მორწმუნეთა სამკაულად,
 «ხეცით მეშელად, მწედ და ფარად.
 ღვთისმშობელმა მოციქული
 შეიტკობო და გაახარა,
 აკურთხა და კრებულთ გულში
 სასოება დამყარა.
 მაშეინ, ერთად შეკრებულთა
 აორკეცეს სიყვარული
 და თვალთვან მიეფარა
 მორწმუნეთა სიქადული.

რ. საჯახელი.

**სახელომძვანელი, საყურადღებო,
 საჭირო და სასარგებლო ცნობათა
 განყოფილება.**

საექვე კითხვების განმარტება.

(სამღვდლო ჰირთა საყურადღებოდ).

მამაო რედაქტორა!

მორჩილად გთხოვთ განვიმარტოთ ერთი კითხვა.
 ნემს სამკველში რაღაცა ჩვეულებად ქქონებათ დადუ-
 ბული ბავშვის მონათულა ტაძრის დღესასწაულობის
 დღეს. ყველა მთხოვს ბავშვის მონათულს და კერ-
 მომიხვრსება ყველას სურვილის აღსრულება. მე გამო-

უცხადე მრევლს, რომ ეკკლესიაში მოიყვანონ მოსა-
ნათლავი ბავშვები, მაგრამ ჩემს თხოვნას არ ასრულებენ.
რიგი და მართებულად, რომ მღვდელმა სასჯელში
აიწიოს და ნათლავს ბავშვები?

ერთი მღვდელთაგანი.

ხშირად ვაფუგებთ ჩვენ მრევლს, რომ იგინი
რიგიანად ვერ ასრულებინებენ მღვდლებს მღვდელ-
მოქმედებათა, არც იმას დაეძებენ თავის დროზე ანუ
დანიშნულ ალაგას იქნება ასრულებული მღვდელ-
მოქმედება თუ არა. ასე მივაჩიეთ ხალხი საიდუმ-
ლოების შესრულებას და ისიც დღეს ძალაუფლებურად
ითხოვს ჩვენგან ძველი ჩვეულებისა მებრ წესების
ასრულებას, სადაც უნდა იყოს ეს. კანონით ყოველი
კაცი ვალდებულია ბავში ეკკლესიაში მიიყვანოს
უთუოდ მოსანათლავად. მაგრამ ზოგი პატივ-სადებ
მიზეზთა გამო შეიძლება ბავში მოინათლოს სახლ-
შიაც. მაგრამ ამით არავის არ შეუძლია თავის გა-
მართლება და არავის ნება არ ეძლევა, ბავში სახლში
მონათლოს, თუ ბავში მიძიმე ავად არ არის, ან
ეკკლესია ძლიერ დაზარებული და ან თუ ზამთრის
ცუდი ტაროსი არ არის. როდესაც მღვდელი არ
იშობება და ბავში უნათლავი კვდება, მაშინ კანონი
ნებას აძლევს ყოველ კაცს და ბებიასაც, რომ მოსა-
ნათლავი წყალში ჩაიყვანონ სამ გზის და წარმო-
სთქვან ის სიტყვები, რაც წარმოითქმის მღვდლისაგან
ბავშვის წყალში ჩაყვანის დროს. მაგრამ ამით მოსპო-
ბილი როდია მღვდლის მოწვევა ბავშვის მოსანათლავად.
ყოველი მშობელი ვალდებულია მოსანათლავი ბავში
ეკკლესიაში მიიყვანოს და არაფერს არა აქვს უფლება,
რომ კარგად მყოფი ბავში შინ, სახლში მონათლოს.
ამ კითხვას უფრო დაწერილებითი განსამარტებლად
ჩვენ მოგვყავს აქ პოდოლის ეპარქიის მღვდელ-
მთავრის რეზოლიუცია, დასმული ერთი მრევლის
საჩივარზე, რომელშიაც მრევლი უჩიოდა მღვდელს
იმისათვის, რომ იგი არ მიედა და სამი კვირის ბავ-
ში არ მოუნათლა სახლში. აი ეს რეზოლიუცია;
დასმული ამა მიმდინარე წლის 25 თებერვალს: «კონ-
სისტორიამ მოახდინოს განკარგულება, რომ მღვდლებ-
მა საფუძველსა ზედა მეექვსე მსოფლიო კრების მე-
ნა კანონისა შესრულონ ბავშვის ნათელა უთუოდ
ეკკლესიაში, და თუ ეკკლესია ცივია, ეკკლესიის

«სტაროჩების» სადგომში, ანუ მღვდლის სახლში,
მაგრამ რიგიან ოთახში და ამით მოსპონ თავისებური
და პატივმოყვარებითი შედგენილი ჰაზრი თავისთავ-
ზედ ზოგიერთ პირთა საზოგადოებაში. საჩივრისაგან
ჩანს, რომ მოძივანი მომზადებული იყო წესის
ასასრულებლად, (რომელ წესის ასრულება, რასა-
კვირეგლია, იგულისხმება საიდუმლო ნათლისღებისა)
მაგრამ უფრო მართალი იქნება, თუ ვიგულისხმებთ
სასმელების და საჭმელების მომზადებას მოძივრისაგან
სტუმრებისა და ნათლებისათვის. ამისთანა აღ-
გილას არ არის რიგი მღვდელი გამოცხადდეს ზეთით
და მირონით, ჯვრით და შესამოსლით. ამას გარდა
მღვდელს აო შეუძლია ეკკლესიის გარდა შესრუ-
ლოს ნათლის-ღება საფუძველსა ზედა ლა კანონისა
მეექვსე მსოფლიო კრებისა ადგილობრითი მღვდელ-
მთავრის ნება დაურთველად, რომელიც უნდა ანსოვ-
დესთ მღვდლებს და ეუბნებოდნენ ყოველთვის, რო-
დესაც დაჯინებით სთხოვენ მათ სახლში ბავშვის
მონათვლას. ყველამ იცის, რომ მეფის სახლობის
გვარეულობის პირნი, როდესაც ინათლებიან, ინათ-
ლებიან ეკკლესიაში და არასახლში. სასურველია,
რომ მღვდლებმა უჩვენონ პირველი მაგალითი მრევლს
ამ შემთხვევაში». ეს რეზოლიუცია განმარტებას აღარ
საკიროებს.

შ მ წ ი რ უ ლ მ ბ ა ნ ი.

მ. კვადკტორა!

გთხოვთ ნება გვიბოძოთ, რომ თქვენის ჟურნალის
«მწვემისს» საშუალებით მადლობა გამოვუხადოთ
როგორც მე, აგრეთვე ჩწმუნებულმა ჩემმა მრევლმაც
ამ პირთ, რომელთაც შემოსწიქეს სხვა და სხვა
ნივთები ჩემდამო ჩწმუნებულ სანახშირის წმ. გიორგის
და სადვინის დვთისმშობლის ეკკლესიებს. აი საც
შემომწირველთა:
მეორე გილდის ვაჭარის სახლადონ კახიჩიძის
მეუღლამ მარიაშა სანახების დასასვენებელი სტოლი,
ღირებული ოთხი მანეთი; კოლექსი კრეისტრატორის
ბეკან თურმანიძის მეუღლა ბარბაქემ დაფარების
ფასად სამი მანეთი; ელენტი თურმანიძის ასულმა
დვთისმშობლის ხატი, ღირებული ოთხი მან.; სოლო-
ხაძის გასაჭვლათ შემოიტანეს მღ. იაკობ გველე-

სიანის მეუღლა მარამმა 1 მან., აზნაურის ზურაბ ჭჭიტიშვილის მეუღლა ანნამ 2 მან. აზ. დარისძან ჭჭიტიშვილის მეუღლამ დესანემ 1 მან., აზნაური თაღსან ჭჭიტიშვილის მეუღლამ ეშხანმა 1 მან., მეორე გილდის კაჭკის მნათის დარისძან მადლაკელიძის მეუღლამ კასხამ 1 მან., მეორე გილდის კაჭკის ჯანსკიანი მადლაკელიძის მეუღლამ მარამმა 1 მან. მეორე გილდი კაჭკის მურზუყან მადლაკელიძის მეუღლა ვაფსანიამ 1 მანეთი, გლეხმა გიგო მადლაკელიძემ 1 მან., დათა მადლაკელიძის მეუღლემ ელისაბედმა 1 მანეთი, მეორე გილდის კაჭკის ვაფსანიამ მადლაკელიძის მეუღლემ დარამი 1 მან., გლეხის ნიკოლოზ ზაბზაბაძის მეუღლამ 40 კაპ. და მნათემ დარისძან მადლაკელიძემ მანსოკრის ხატი, ღირებულება 6 მან.

მ. რედაქტორო! გთხოვთ აგრეთვე თქვენის ჟურნალის „მწვექების“ საშუალებით გულისთავადი მადლობა გამოუხატოთ როგორც მე ისე მთელმა ჩემმა მკვლამ იმ შინათ, რომელთაც ჩემ მიერ გახსნილ სამკვლელო „წიკატიხვის“ სკოლას შემოსწირეს შეგიძლებინათ დასაჯდომი სტოლები: ერთნი ღირსაჲს მე კვინიკემ ორი სტოლი, ღირებულება 10 მან., აზნ. ილია წიკეთელმა 2 სტოლი ღირებულება 10 მან., მეორე გილდის კაჭკამა სარდიონ განეზილაძემ 2 სტოლი, ღირებულება 10 მან., გლეხმა კოსტანტინე ბეწაძემ 2 სტოლი ღირებულება 10 მან. და საკლასო დათვის ფასად სუთი მანეთი შემოსწირა კაჭკამა სარდიონ მშვენიერაძემ სამი მან., მარამ ბეწაძის ასულმა იმავე საგნისათვის 3 მან. ღმერთს ვსთხოვ ამისთანა კეთილი შიკების ჩიტიხვს თან და თან ემატებოდნ საკეთილდღეობთ კვლავისებისა და სკოლებისა.

მღ. იაკობ ბეკელიანი.

რედაქციის პასუხი.

მღვ. ა. არ—ლს. თქვენი წერილი შესახებ ქუთაისის სასულიერო სასწავლებლისა არ იბეჭდება.

უცხოეთელს. თქვენი წერილი შენდობის ფურცლის შესახებ არათერს არ გვეუბნება და ამიტომ არ იბეჭდება. ჯგერზე მიჭედელი ლურსმების რაოდენობას საზარებაში წაიკითხავთ. ნუ თუ დღემდის არ გაგიკათ კიდევ, რომ უმთავარდიაკნოდ მღვდლებს შეუძლიათ წირვა? პარაკლისი ცოცხლის არის და პანაშვილი გარდაცვალებულთა.

გურულ მღვ. ვ. ჯ. ნათქვამი ბევრია, მაგრამ სახეთიანო ძლიერ ცოტა, ამიტომ თქვენი სტატია არ იბეჭდება.

მღვ. დ. ჩ. თქვენი სიტყვა არ იბეჭდება. გამოცხადებული უნდა იყოს, სად ითქვა სიტყვა და როდეს.

წესდებოდასი სტოლები.

თითოეული	მოდული	კურობისა	მზა	სადაცაღიყვ
ყურობის	4	8	4	8
—	1	4	8	4
—	16	4	4	4
—	48	6	4	6
—	48	6	6	6
სუყობისა	6	6	6	6
—	18	1	4	1
—	48	14	4	14
—	48	14	4	14
სოქილუმისა	8	14	8	4
—	18	18	4	4
—	18	14	4	8
—	44	14	6	4